

Tulevaisuuden lastensuojelu

Tulevaisuuden lastensuojelu -hanke

Keski-Uusimaa

Kehittämiskoordinaattori Vappu Koskinen, Sosiaalitalo Oy

Monitoimijainen päihdetyöskentely alaikäisen lapsen ja nuoren päihteillä oireilun tilanteessa

Tullas -hankkeessa Keski-Uudellamaalla on koottu monitoimijainen kehittämistyöryhmä, jonka kanssa on kuvattu Keski-Uusimaan alaikäisen lapsen ja nuoren päihdepalvelupolku ja Keski-Uusimaan nuoren aikuisen päihdepalvelupolku sekä työstetty lastensuojelun avohuollon asiakkaan monitoimijaista päihdetyöskentelyä.

Keski-Uusimaan alaikäisen lapsen ja nuoren päihdepalvelupolku

Polulla on haluttu näkyviin se, että päihteillä oireilu on oireilua jostakin. Lapsen ja nuoren päihteillä oireiluun vaikuttaa oireilun tausta, ns. juurisyyt. Nämä voivat liittyä lapsuuden ajan haitallisiin kokemuksiin, ACEs (Adverse Childhood Experiences), vanhemmuuteen, perheen vuorovaikutussuhteisiin sekä päihteillä oireilun ja mielenterveyden pulmien liittyminen toisiinsa.

- Palvelupolun kuvaaminen niin, että siinä huomioidaan lapsi-/nuorilähtöisyys, sekä lapsen ja nuoren että vanhempien osallisuus ja tuki, päihteiden käytön arviointi ja monitoimijaisuus.
- Näkemys työskennellä uudessa, monitoimijaisen työryhmän kanssa kehitettävässä työskentelymallissa systemisesti; koko perheen kanssa, suhdeperustaisesti, dialogisesti ja nähdä systeminen työote vaikuttavana, ei esim. niin, että ”nuori pitää parantaa”.
- Oleellista on tunnistaa suojaavat ja riskitekijät.
- ”Ennaltaehkäisevää on kaikki työ, mikä lisää lapsen/nuoren yleistä hyvinvointia ja suojaa näin päihteiden käytöltä.”
- Päihteillä oireilua ehkäisee Lasten, nuorten ja perheiden turvallinen ja tasapainoinen arki sekä mielekäs vapaa-ajan tekeminen.

Tunnetaitojen käsittely ja työstäminen.

<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunnetaitojen-perusteet>

Päihteiden käytön puheeksi otto.

- **Systeminen ajattelu- ja toimintamalli lastensuojelussa ja systeminen työote monitoimijaisessa verkostotyössä mahdollistaa ja tukee päihteillä oireilun juurisyyden**

Tulevaisuuden lastensuojelu

selvittämistä, suojaavien ja riskitekijöiden tunnistamista sekä suojaavien tekijöiden edistämistä. Systeminen työskentely myös varmistaa vuorovaikutuksellisen ja suhdeperustaisen työskentelyn sekä asiakkaan osallisuuden toteutumisen.

Päätavoite

Keski-Uusimaalaisen alaikäisen lapsen ja nuoren päihteetön elämä

Asiakastavoitteet

- Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tunnistaminen kuuluvat kaikille ammattilaisille
- Palveluiden oikea-aikaisuus
- Avoin yhteistyö lapsen ja nuoren sekä vanhempien kanssa
- Vuorovaikutuksellinen, suhdeperustainen työskentely
- Palveluissa huomioidaan lapsen ja nuoren tilanne kokonaisvaltaisesti
- Moniammatillinen ja monitoimijainen yhteistyö
- Tarjolla matalan kynnyksen varhaista, ehkäisevää palvelua
- Tarjolla korjaavaa palvelua
- Tarjolla tukea lapselle ja nuorelle sekä vanhemmille

Palvelupolulla monitoimijaisessa yhteistyössä tulee huomioida

- Yhteistyö palvelujen välillä ja tarpeen mukaiset yhteiset tapaamiset, joissa asiakas on mukana
- Lapsen ja nuoren oireilun kokonaistilanne
- Lapsen ja nuoren osallisuus työskentelyssä ja suunnitelmassa
- Lapsen ja nuoren vanhempien tarve tapaamisiin ja kuulluksi tulemiseen
- Luottamuksellinen, kunnioittava ja turvallinen kohtaaminen sekä vuorovaikutuksellisen työskentelyn mahdollisuudet
- Lapsen ja nuoren päihteillä oireilun varhainen tunnistaminen ja päihteillä oireilun arviointi
- Voimavarojen ja lasta ja nuorta tukevien läheisverkostojen kartoitus päihteiden käytön kartoituksen lisäksi
- Vanhempien ohjaaminen tarvittaessa oman tuen piiriin
- Täysi-ikäisen nuoren asiakkuuden siirtäminen aikuisten palveluihin tarpeen mukaan yhteisen tapaamisen kautta

Huomioita palvelupolulta

- Korjaavaa päihdetyötä, päihdehoitoa tarvitsevalle asiakkaalle lastensuojeluasiakkuus. Mikäli varhainen työ on riittävää, voi olla perhesosiaalityön asiakkuus.
- Lastensuojelun ja perhesosiaalityön rinnalla voivat työskennellä peruspalvelut.
- Muistetaan nuo ”Palvelupolulla monitoimijaisessa yhteistyössä tulee huomioida” asiat.
- On tärkeää kartoittaa jo olemassa olevat palvelut ja aloittaa tarpeellinen palvelujen välinen yhteistyö.

Tulevaisuuden lastensuojelu

- Ehkäisevän, varhaisen päihdetyön tilanteessa päihteiden käytön arviointi ja päihteettömyyden tukeminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja oppilashuollossa. Nuorisoaseman asiakkuus silloin kun kokonaisvaltainen tuen tarve ja tarve työskennellä syvemmin. Nuorisoasema on päihteillä oireilevan nuoren hoitoa tarjoava taho peruspalveluissa, mutta yhteistyössä myös muiden peruspalvelujen kanssa. Muistetaan konsultointi, rinnakkainen työ, työparityö ja verkostotyö.
- Yhteisestä työskentelystä sopiminen, yhteinen työskentelyn suunnitelma. Lastensuojelu ja perhesosiaalityö huolehtivat tästä.
- Päihdetyöskentelyä voi tukea koulutus traumatietoisesta työskentelystä ja lapsuuden ajan haitallisista kokemuksista (ACEs).
- Palveluissa on tärkeää saada puheeksi oton koulutusta.

Kokemusasiantuntijoiden terveisinä päihdetyöskentelyyn

- Päihteillä oireilun juurisyiden sensitiivinen selvittäminen ja työstäminen.
- Koko perheen kanssa työskentely.
- Asiakkaan kohtaamisen ja osallisuuden tärkeys.
- Kokonaistilanteen huomioinen, erityisesti perheen vuorovaikutussuhteiden ja tunnetyöskentelyn huomioiminen.
- Toiveikkuuden luominen.

Kokemusasiantuntijuutta ja vertaistukea, niin nuorille kuin vanhemmillekin, on tärkeää hyödyntää päihdetyöskentelyssä.

Pohdittaessa vanhemman kanssa työskentelyä, on tärkeää huomioida lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen, lapsen ja nuoren toivon vahvistaminen, toiveikkuus ja kannustava vuorovaikutus.

Näin voidaan lisätä myös vanhemman ymmärrystä päihteillä oireilun juurisyistä.

Monitoimijainen päihdetyöskentely lastensuojelun avohuollon asiakkaan tilanteessa

Päihdetyöskentelymalli, jossa lastensuojelun avohuolto saa kumppanuutta peruspalveluista ja työskentelyn lähtökohtana on systeeminen työote.

Tulevaisuuden lastensuojelu

Kaksi mallia työskentelyyn.

Työparityöskentelymalli

Avohuollollinen intensiivinen työskentelymalli

- Työskentelyn perustana monitoimijaisuus ja työparius.
- Systeminen ajattelu- ja toimintamalli lastensuojelussa, systeminen verkostotyö yhteistyön lähtökohtana.
- Lastensuojelun avohuollon systemisen työskentelyn ja viikkokokouksen hyödyntäminen, asiakkaan osallisuus ja osallistuminen viikkokokoukseen.
- Monitoimijainen arviointi.
- Koko perheen kanssa työskentely.
- **Avohuollon työntekijälle työpari peruspalveluista.**
- Perheen vuorovaikutussuhteiden kartoitus ja työstäminen (suhdeperustainen, dialoginen työskentely, systemisen mallin työvälineet).
- Vanhempien ymmärryksen lisääminen päihteillä oireilun syistä ja lapsuuden aikaisista haitallisista kokemuksista (ACEs).
- Perheen voimavarojen ja riskitekijöiden arviointi, ARVOA[®]-menetelmä, mikäli menetelmä on käytössä lastensuojelussa.
- Työskentelyssä on tarkoitus huolehtia joustavasta ja yksilöllisestä työskentelystä niin, että nuoren tilanne ja oireilu otetaan huomioon kokonaisuudessaan.
- Huomioidaan lapsilähtöisyys, lapsen/nuoren ja vanhempien osallisuus ja tuki, arviointi ja monitoimijainen yhteistyö.

Työparityöskentely-malli

Työskentelyn vaiheet

- Lapsen/nuoren lastensuojelun avohuollon asiakkuuden syynä on erityisesti huoli päihteiden käytöstä.
- Työskentely tilanteessa, jossa osana arviointia on selvitetty, ettei kiireellinen sijoitus ole välttämätön lapsen/nuoren arjen turvaamiseksi ja että vanhemmat sitoutuvat intensiiviseen työskentelymalliin tai työskentely sijoituksen jälkeen.
- **Lastensuojelun vastuutyöntekijä voi saada työparin peruspalveluista.**
- Lastensuojelun työntekijä kertoo systemisestä työskentelystä ja systemisestä viikkokokouksesta työparille.

Tulevaisuuden lastensuojelu

- Lastensuojelun työntekijä ja työpari tapaavat lasta/nuorta ja vanhempia yhteisessä alkutapaamisessa ja sopivat työskentelyn etenemisestä. Selvitetään mahdollisten sisarusten tuen tarve.
- Lapselle/nuorelle ja vanhemmille sovitaan omat tapaamiset. Hyödynnetään arvioinnissa peruspalvelujen osaamista päihteiden käytön arvioinnissa. Systeminen työote; asiakkaan osallisuus ja työskentelyn dialogisuus toimii viitekehyyksenä sille, miten arvioidaan. Lastensuojelun systemisen työskentelyn hyödyntäminen. Yhteinen valmistautuminen systemiseen tapaamiseen.
- Lapsen/nuoren ja läheisten osallistuminen lastensuojelun systemiseen tapaamiseen.
- Lastensuojelun työntekijä ja työpari laativat yhdessä lapsen/nuoren ja vanhempien kanssa suunnitelman työskentelyn etenemisestä osana asiakassuunnitelmaa tai erillisenä suunnitelmana.
- Työskentelyssä on tärkeää päihteillä oireilun juurisyiden sensitiivinen selvittäminen ja työstäminen, koko perheen kanssa työskentely, lapsen/nuoren ja läheisten kohtaaminen ja osallisuus, kokonaistilanteen huomioiminen, erityisesti perheen vuorovaikutussuhteiden ja tunnettyöskentelyn huomioiminen sekä toiveikkuuden luominen.
- Työskentelyjakso on rajattu ja päättyy yhteiseen lopputapaamiseen.
- Työskentely voi lastensuojelun avohuollossa ja/tai muissa palveluissa tarpeen mukaan jatkua tämän työvaiheen jälkeen. Huolehditaan siitä, että jatkotyöskentelystä on sovittu suunnitelmallisesti yhdessä lapsen/nuoren ja vanhempien kanssa.

Konsultointi-malli

Avohuollollinen intensiivinen työskentelymalli

- Työskentelyn perustana monitoimijaisuus ja konsultointi.
- Systeminen ajattelu- ja toimintamalli lastensuojelussa, systeminen verkostotyö yhteistyön lähtökohtana.
- Lastensuojelun avohuollon systemisen työskentelyn ja viikkokokouksen hyödyntäminen, asiakkaan osallisuus ja osallistuminen viikkokokoukseen.
- Koko perheen kanssa työskentely.
- **Avohuollon työntekijä voi konsultoida peruspalvelujen työntekijää yhdessä asiakkaan kanssa sopien tarvitessaan tukea päihteillä oireilevan lapsen/nuoren asiakkuudessa.**
- Perheen vuorovaikutussuhteiden kartoitus ja työstäminen (suhdeperustainen, dialoginen työskentely, systemisen mallin työvälineet).
- Vanhempien ymmärryksen lisääminen päihteillä oireilun syistä ja lapsuuden aikaisista haitallisista kokemuksista (ACEs).

Tulevaisuuden lastensuojelu

- Perheen voimavarojen ja riskitekijöiden arviointi, ARVOA®-menetelmä, mikäli menetelmä on käytössä lastensuojelussa.
- Työskentelyssä on tarkoitus huolehtia joustavasta ja yksilöllisestä työskentelystä niin, että nuoren tilanne ja oireilu otetaan huomioon kokonaisuudessaan.
- Huomioidaan lapsilähtöisyys, lapsen/nuoren ja vanhempien osallisuus ja tuki, arviointi ja monitoimijainen yhteistyö.

Konsultointi-malli

Työskentelyn vaiheet

- Lapsen/nuoren lastensuojelun avohuollon asiakkuuden syynä on erityisesti huoli päihteiden käytöstä.
- Lastensuojelun työntekijä työskentelee systemisesti koko perheen kanssa. Yhteinen valmistautuminen systemiseen tapaamiseen.
- **Lastensuojelun työntekijä voi sovitusti asiakkaan kanssa pyytää peruspalvelujen tahoa mukaan systemiseen viikkokokoukseen, osallistumaan refleктоivaan ryhmään. Lastensuojelun työntekijä kertoo kutsuttavalle työntekijälle systemisestä viikkokokouksesta ja siihen valmistautumisesta.**
- Arvioinnissa voidaan hyödyntää peruspalvelujen osaamista päihteiden käytön arvioinnissa, kun peruspalvelujen työntekijä osallistuu systemiseen viikkokokoukseen. Systeminen työote; asiakkaan osallisuus ja työskentelyn dialogisuus toimii viitekehystenä sille, miten arvioidaan.
- Lapsen/nuoren ja läheisten osallistuminen lastensuojelun systemiseen viikkokokoukseen.
- Työskentelyssä on tärkeää päihteillä oireilun juurisyiden sensitiivinen selvittäminen ja työstäminen, koko perheen kanssa työskentely, lapsen/nuoren ja läheisten kohtaaminen ja osallisuus, kokonaistilanteen huomioiminen, erityisesti perheen vuorovaikutussuhteiden ja tunnettyöskentelyn huomioiminen sekä toiveikkuuden luominen.